

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Αστικολόγων

Η προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σύγχρονη εποχή των μεγάλων αμφισβητήσεων

Γενική Εισήγηση

Φ. Δωρής, Ομότιμος Καθηγητής στο Τμήμα Νομικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

I. Μια εναρκτήρια γενική εισήγηση στο πλαίσιο ενός Συνεδρίου, που έχει ως αντικείμενο την προστασία κάθε προσώπου από την εκ μέρους άλλων (είτε στον δημόσιο είτε στον ιδιωτικό τομέα) επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων, εμφανίζει, όπως είναι φανερό, ιδιαίτερες δυσκολίες: Ελλοχεύει για τον εισηγητή ο κίνδυνος να κινηθεί, λόγω της ευρύτητας του θέματος, σε ένα επίπεδο μεγάλης αφάιρεσης και κοινών τόπων. Θα προσπαθήσω να αποφύγω αυτόν τον κίνδυνο, θέτοντας εξ αρχής ορισμένα ερωτήματα, που μου φαίνονται αναγκαία για την αποσαφήνιση, στον πυρήνα της, της προβληματικής που αποτελεί το αντικείμενο του Συνεδρίου, έτσι ώστε ο προσανατολισμός των συνεδρων να είναι εξ αρχής σαφής και λειτουργικός και όχι εννοιοκρατικός. Τα ερωτήματα αυτά – νοούμενα ως προκαταρκτικά και μόνο και όχι βεβαίως ως εξαντλούντα τα προς εξέταση ζητήματα – θα μπορούσαν να είναι τα ακόλουθα:

1. Ποιο θεμελιώδες δικαίωμα του προσώπου επιδιώκεται να προστατευθεί με τις ειδικές ρυθμίσεις της ελληνικής έννομης τάξης για τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα;

2. Επιβαλλόταν η ειδική αυτή ρύθμιση (εν προκειμένω του ν. 2472/1997, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί μεταγενέστερα και ισχύει σήμερα) από αυξημένης τυπικής ισχύος κανόνες δικαίου και ποιους ειδικότερα και για ποιον λόγο;

3. Συναφές προς το τελευταίο ερώτημα είναι και εκείνο που αναφέρεται στην πρακτική σημασία της ειδικής ρύθμισης για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ερωτάται, με άλλα λόγια, ποια είναι η συμβολή της νέας (από το έτος 1997) ειδικής ρύθμισης

στην επίλυση των αντιμετωπιζόμενων με αυτήν ζητημάτων και πόσο θα αρκούσαν ενδεχομένως για τον ίδιο αυτό σκοπό οι γενικότερες διατάξεις του ΑΚ για το δικαίωμα στην προσωπικότητα (ΑΚ 57) και την προστασία του (σε συνδυασμό βεβαίως και με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες).

II. Η τοποθέτηση ήδη επί του πρώτου από τα προκαταρκτικά ερωτήματα που έθεσα, του ερωτήματος δηλαδή για το δικαίωμα ή έννομο συμφέρον που προστατεύεται με την ειδική ρύθμιση για τα προσωπικά δεδομένα, προϋποθέτει την παρουσίαση σε γενικές γραμμές της ρύθμισης του ισχύοντος στη χώρα μας ν. 2472/1997. Ο νόμος αυτός επιγράφεται *«Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»*. Η αδόκιμη λέξη *«ατόμου»* (*«προστασία του ατόμου»*) στον εν λόγω τίτλο διευκρινίζεται νομικά με το άρθρο 1 του ίδιου νόμου, στο οποίο ρητά ορίζεται ότι υποκείμενο προστασίας με τη νομοθετική αυτή ρύθμιση είναι μόνο *«φυσικά πρόσωπα»*. Σε δικαιοπολιτικό συνεπώς επίπεδο τίθεται ένα περαιτέρω ερώτημα: Αν είναι ορθός ο περιορισμός της νομοθετικής προστασίας μόνο στα φυσικά πρόσωπα, με συνέπεια τη μη εφαρμογή της ειδικής ρύθμισης του ν. 2742/1997 επί νομικών προσώπων. Στο ερώτημα αυτό θα επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση, αφού διευκρινισθούν προηγουμένως τα εξής:

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 2472/1997 *«αντικείμενο του νόμου είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής»*. Η ενδεικτική αναφορά με τη διάταξη αυτή στην προστασία της ιδιωτικής ζωής (*«ιδίως της ιδιωτικής ζωής»*) ορθά παρατηρείται στην ελληνική θεωρία ότι δίνει έμφαση στην *«ιδιωτικότητα»* (*«privacy»*), *«το δικαίωμα δηλαδή του ιδιωτικού βίου»*, ως ιδιαίτερη εκδήλωση του γενικότερου δικαιώματος στην προσωπικότητα. Αυτή η έμφαση εξηγείται άλλωστε και ιστορικά, δεδομένου ότι η συζήτηση για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα άρχισε με αναφορά στην επιταγή να γίνεται σεβαστή η ιδιωτική σφαίρα του προσώπου και να μην πλήττεται αυτή χωρίς τη συγκατάθεσή του. Πιο σημαντική από την ιστορική αυτή διάσταση είναι όμως η επισήμανση ότι η αναφορά του νομοθέτη στην

προστασία «αδίως της ιδιωτικής ζωής» είναι πάντως ενδεικτική. Προστατευτέα αγαθά του φυσικού προσώπου κατά το άρθρο 1 ν. 2472/1992 είναι, γενικότερα, τα τιθέμενα σε κίνδυνο από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων «δικαιώματα και οι θεμελιώδεις ελευθερίες του». Τα διακινδυνεύοντα από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων δεν είναι, με άλλα λόγια, μόνο δικαιώματα για τη διασφάλιση της ιδιωτικής του σφαίρας από παρεμβάσεις άλλων, χωρίς τη συγκατάθεσή του. Ο σκοπός της ειδικής ρύθμισης για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κάθε φυσικού προσώπου δεν εξαντλείται μόνο σε μια αμυντική λειτουργία έναντι τρίτων, στους οποίους απαγορεύεται η προσπέλαση στον ιδιωτικό του βίο χωρίς τη συγκατάθεσή του. Ο βαθύτερος λόγος της ειδικής αυτής προστασίας είναι να μην μεταπίπτει το φυσικό πρόσωπο – κατά τη συνήθη διατύπωση στη θεωρία – από υποκείμενο δικαίου, ελεύθερο να αναπτύσσει την προσωπικότητά του σε «πληροφοριακό αντικείμενο». Η ελευθερία του προσώπου να ορίζει αυτό σε ποιες πληροφορίες αφορώσες στο πρόσωπό του μπορούν να έχουν πρόσβαση άλλα πρόσωπα εμπίπτει ασφαλώς στο κατοχυρωμένο με το άρθρο 5 § 1 Σ θεμελιώδες δικαίωμά του να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του. Η συλλογή και η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων δεν μπορεί να είναι τέτοιας έκτασης, ώστε να γίνεται τροχοπέδη στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 5 § 1 Σ, περιλαμβάνει και το δικαίωμα κάθε προσώπου – έτσι κατά λέξη στο κείμενο της θεμελιώδους αυτής συνταγματικής ρύθμισης – «να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας». Το ζήτημα της προστασίας του προσώπου από τον κίνδυνο συλλογής και επεξεργασίας προσωπικών του δεδομένων δεν περιορίζεται δηλαδή μόνο στη διασφάλιση της ιδιωτικότητας της προσωπικής του ζωής. Έχει να κάνει σε τελευταία ανάλυση με την αποτροπή της δημιουργίας μηχανισμών διαμόρφωσης φοβισμένων και συνακόλουθα ευχερώς χειραγωγήσιμων ανθρώπων.

Η βασική αυτή θέση που επιχειρήσα να εκφράσω συνιστά όμως ήδη μια πρώτη τοποθέτηση και επί των άλλων δύο ερωτημάτων που ετέθησαν στην αρχή της εισήγησής μου: επί των ερωτημάτων αν η ειδική ρύθμιση του

ν. 2472/1997 για τα προσωπικά δεδομένα ήταν αφενός μεν επιβεβλημένη δυνάμει κανόνων αυξημένης τυπικής ισχύος, αφετέρου δε και ουσιαστικής αναγκαία, επειδή οι έως τον ν. 2472/1997 νομοθετικές ρυθμίσεις δεν ήταν επαρκείς για την προστασία των προσώπων από τους κινδύνους που μπορούν να προέλθουν από τη χρήση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, και μάλιστα στην έκταση και ένταση που γίνεται αυτό σήμερα, με τις δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία. Αυτή ακριβώς η σύγχρονη πραγματικότητα και οι εντεύθεν κίνδυνοι είχαν οδηγήσει ήδη το 1981 στη Σύμβαση 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης «για την προστασία του ατόμου από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα». Ακολούθησε, 14 χρόνια αργότερα η κοινοτική οδηγία 95/46/EK, της οποίας η ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη έγινε με τον ν. 2472/1997.

Μεταξύ της ρύθμισης της Οδηγίας 95/46/EK και εκείνης του ν. 2472/1997 υφίσταται διαφορά ως προς την έκταση της παρεχόμενης στα υποκείμενα των προσωπικών δεδομένων προστασίας. Ο έλληνας νομοθέτης, στηριζόμενος στο ότι η επιταγή εναρμόνισης προς την κοινοτική οδηγία είχε, με ρητή αναφορά στο κείμενο της Οδηγίας, την έννοια όχι της «πλήρους», αλλά της «ελάχιστης εναρμόνισης», έτσι ώστε το κάθε εναρμονιζόμενο προς την Οδηγία δίκαιο κράτους – μέλους να μην υπολείπεται της προστασίας που ορίζεται, ως ελάχιστη, στην Οδηγία, διεύρυνε σε κάποια σημεία την εν λόγω προστασία υπέρ των υποκειμένων των προσωπικών δεδομένων. Η διαφορά αυτή αντανακλάται και στον τίτλο των δύο κανονιστικών κειμένων. Έτσι ο τίτλος του ν. 2472/1997 («Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα») εστιάζει αποκλειστικά στην εν λόγω προστασία. Εν μέρει διαφορετικά, στον τίτλο της Οδηγίας το αντικείμενο της ρύθμισης υποδηλώνεται με δύο βασικά σημεία αναφοράς: όχι μόνο στην προστασία των υποκειμένων των προσωπικών δεδομένων, αλλά και στην «ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών». Η Οδηγία 95/46/EK εκδόθηκε – έτσι κατά λέξη στον τίτλο της – «για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών». Πρόκειται για δύο πόλους

μιας και της αυτής προβληματικής, με αμφίδρομη επίδραση στη διαμόρφωση κάθε κανονιστικού κειμένου αυτής της κατηγορίας. Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι – κατά τον ορισμό του άρθρου 2 (α) του ν. 2472/1997 – «κάθε πληροφορία που αναφέρεται στα υποκείμενα των δεδομένων». Τέτοιες πληροφορίες είναι αναγκαίες όχι μόνο για την οργάνωση της κοινωνίας (λ.χ. καταχώριση σε εκλογικούς καταλόγους με αναγραφή των ελάχιστων αναγκαιών για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος πληροφοριών), καθώς και για την άσκηση δημόσιας εξουσίας (λ.χ. αριθμός φορολογικού μητρώου για μια ορθολογική οργάνωση των ελάχιστων αναγκαιών πληροφοριών για την επιβολή φόρων), αλλά και στο πλαίσιο ιδιωτικού δικαίου σχέσεων. Με την έννοια αυτή δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα είναι λ.χ. και η προσβάσιμη σε τρίτους πληροφορία για το αν είναι κύριος ακινήτου ο οφειλέτης, που είναι πρόκριμα για να προβεί σε κατάσχεση ο δανειστής, ώστε να ικανοποιήσει την απαίτησή του.

Οι επισημάνσεις μου αναφορικά με κάποιες διαφορές ως προς την έκταση της παρεχόμενης προστασίας μεταξύ αφενός μεν του ν. 2472/1997, αφετέρου δε της Οδηγίας 95/46, που δέσμευε τον νομοθέτη μόνο ως προς την ελάχιστη προστασία που η Οδηγία αυτή αναγνωρίζει στα υποκείμενα των προσωπικών δεδομένων, δεν σημαίνει βεβαίως, ότι ο ελληνικός νόμος δεν διαμορφώθηκε με άξονα του οποίου ο άλλος, πλην της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, πόλος είναι, όπως και στην Οδηγία, το δικαίωμα καθενός στην πληροφόρηση, που προϋποθέτει, σε κάποια όρια, την ελευθερία πρόσβασης στις εν λόγω πληροφορίες, αλλά, σε κάποιο μέτρο, και την ελευθερία διακίνησης των πληροφοριών αυτών. Είναι φανερό ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα ζήτημα εναρμόνισης συγκρουόμενων νομικά σημαντικών επιδιώξεων, καθεμία από τις οποίες έχει την αξιολογική της βαρύτητα μέσα στο σύστημα του ισχύοντος δικαίου. Και οι δύο θα πρέπει να ισχύσουν, επειδή όμως η μεταξύ τους σχέση είναι σχέση αμοιβαίου αποκλεισμού, με την έννοια ότι η ακραία και απόλυτη επιλογή της μιας αποκλείει την ισχύ της άλλης, είναι φανερό ότι η μόνη ορθολογική προσέγγιση του ζητήματος είναι εκείνη του αμοιβαίου προορισμού των εν λόγω αντίθετων επιδιώξεων, ώστε να ισχύσουν και οι δύο, όπως επιτάσσει άλλωστε και το Σύνταγμα. Ο προβληματισμός αυτός

είναι προβληματισμός (και μάλιστα προεχόντως) του συνταγματικού νομοθέτη. Το ζήτημα συζητήθηκε και ετάμη κατά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001. Οι τομές αυτές δεσμεύουν και τον κοινό νομοθέτη, αλλά και τον δικαστή, στο μέτρο που οι αξιολογήσεις που ενυπάρχουν στις συνταγματικές αυτές τομές παρέχουν σε αυτόν κριτήρια, όχι μόνο για τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων, αλλά και για την ερμηνεία των σχετικών με το εν λόγω ζήτημα νόμων που προέρχονται από τον κοινό νομοθέτη και για τη διαπίστωση και πλήρωση ενδεχόμενων κενών τους.

Οι συνταγματικού δικαίου τομές στις οποίες ακροθιγώς ήδη αναφέρθηκα, αποτυπώνονται στα άρθρα 5Α, 9Α και 101Α, τα οποία προστέθηκαν στο Σύνταγμα με την Αναθεώρηση του 2001. Ειδικότερα: Με το άρθρο 5Α κατοχυρώνεται συνταγματικά το *«δικαίωμα στην πληροφόρηση»*, που έχει κάθε πρόσωπο (§ 1), καθώς επίσης το λεγόμενο *«Δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας»*. Κατ' αντίθετη φορά προς το άρθρο 5Α, με το άρθρο 9Α κατοχυρώνεται συνταγματικά το *«δικαίωμα προστασίας που έχει καθένας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων»*. Και στα δύο αυτά άρθρα του Συντάγματος είναι διατυπωμένη επιφύλαξη νόμου. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι ο συγκερασμός των συγκρουόμενων μεταξύ τους δικαιωμάτων αφενός από το άρθρο 5Α και αφετέρου από το άρθρο 9Α του Συντάγματος ανατίθεται στον νομοθέτη, ο οποίος, ως εξουσία στο πλαίσιο ενός Κράτους Δικαίου, δεν είναι αδέσμευτος. Το ενδιαφέρον εδώ είναι όμως ότι το δεσμευτικό για τον νομοθέτη πλαίσιο δεν τίθεται μόνο με τις γενικές διατάξεις των εδαφίων α, β και δ της § 1 του άρθρου 25 Σ, από τις οποίες ιδιαίτερη πρακτική σημασία αποκτούν για το ενδιαφέρον εδώ ζήτημα, η υποχρέωση, και του νομοθέτη, κατά μεν το εδάφιο β', *«να διασφαλίζει την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου»* (εδώ των δικαιωμάτων των άρθρων 5Α και 9Α Σ), κατά δε το εδάφιο δ', *«να σέβεται την αρχή της αναλογικότητας»*, η οποία, επί συγκρούσεως συνταγματικώς προστατευόμενων δικαιωμάτων, είναι κεφαλαιώδους σημασίας για τον μεταξύ τους συγκερασμό. Ο συνταγματικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε όμως μόνο σε ό,τι προβλέπουν οι γενικές ρυθμίσεις του άρθρου 25 § 1 Σ. Εθεσε ένα ειδικότερο πλαίσιο με το

άρθρο 5Α, μέσα στο οποίο δεσμεύεται να κινηθεί ο νομοθέτης κατά τη νομοθετική διάπλαση του κατά το άρθρο αυτό (5Α) *«δικαιώματος στην πληροφόρηση»*.

Το ειδικότερο κατά το άρθρο 5Α του Συντάγματος πλαίσιο νομοθετικής δραστηριότητας μπορεί να σκιαγραφηθεί ως εξής: Στο μέτρο που ο συνταγματικός νομοθέτης ορίζει με τη διάταξη αυτή ότι *«περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό»*, δηλαδή στο δικαίωμα στην πληροφόρηση, *«είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο»*, ανταποκρίνεται ουσιαστικώς ο νομοθέτης

στην επιταγή της γενικής ρύθμισης του άρθρου 25 § 1 εδ. δ' Σ, που ορίζει ότι νομοθετικοί περιορισμοί σε δικαιώματα του ανθρώπου είναι επιτρεπτοί μόνο όταν για τον θεσπίζοντα τους περιορισμούς νόμο υφίσταται στο Σύνταγμα επιφύλαξη νόμου. Ακολούθως όμως ο ίδιος ο συνταγματικός νομοθέτης εξειδικεύει τις κρίσιμες για τη νομοθετική διάπλαση του *«δικαιώματος στην πληροφόρηση»* επιταγές της αρχής της αναλογικότητας. Τονίζει, ειδικότερα, με ιδιαίτερη έμφαση ότι, για να θεσπιστούν νομοθετικά περιορισμοί στο εξεταζόμενο εδώ συνταγματικό δικαίωμα, θα πρέπει αυτοί να *«είναι απολύτως αναγκαίοι»*, και μάλιστα να *«δικαιολογούνται για λόγους»* περιοριστικά απαριθμούμενους, που είναι *«η εθνική ασφάλεια, η καταπολέμηση του εγκλήματος ή η προστασία δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων»*. Παρά τη γενικότητα και αοριστία της διατύπωσης του τελευταίου λόγου (*«της προστασίας δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων»*), δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένας τέτοιος λόγος, και μάλιστα με συνταγματική κατοχύρωση, είναι και εκείνος του άρθρου 9Α του Συντάγματος, δηλαδή το συνταγματικό δικαίωμα καθενός να προστατεύεται *«από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων»*, που συνιστά μορφή άσκησης του *«δικαιώματος στην πληροφόρηση»* (§ 1 του άρθρου 5α) και του *«δικαιώματος συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας»* (§ 2 του άρθρου 5Α). Ειδικώς μάλιστα σε ό,τι αφορά το τελευταίο αυτό δικαίωμα, για το οποίο στην ίδια συνταγματική διάταξη ορίζεται ότι *«η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους»*, επιτάσσεται ρητά η

«τήρηση πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19». Εκτός δηλαδή από τις εγγυήσεις για το δικαίωμα κάθε υποκειμένου προσωπικών δεδομένων να προστατεύεται από τη συλλογή και επεξεργασία των εν λόγω δεδομένων (άρθρο 9Α), για τις οποίες έγινε ήδη λόγος, πρέπει να τηρούνται και οι εγγυήσεις του ασύλου της κατοικίας (άρθρο 9Σ) και του *«απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλον τρόπο».*

Ιδιαίτερη είναι τέλος η θέση που έχει μεταξύ των συνταγματικών εγγυήσεων για την προστασία των δικαιωμάτων του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων και εκείνη του εδαφίου β' του άρθρου 9Α του Συντάγματος. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή *«η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί όπως ο νόμος ορίζει».* Η ανεξαρτησία αυτή είναι μάλιστα εκτός της επιφύλαξης νόμου που ορίζεται στην εν λόγω διάταξη, δεδομένου ότι η επιφύλαξη αυτή αφορά μόνο στη συγκρότηση και τη λειτουργία της αρχής. Με τη διάταξη μάλιστα του άρθρου 101Α, η οποία, όπως ακριβώς και οι διατάξεις των άρθρων 5Α και 9Α προστέθηκαν στο κείμενο του Συντάγματος με την Αναθεώρηση του 2001, εξειδικεύεται επακριβώς η επιβαλλόμενη με το άρθρο 9Α ανεξαρτησία της αρχής. Όπως ορίζεται στο άρθρο 101Α του Συντάγματος, τα πρόσωπα που στελεχώνουν τις ανεξάρτητες αρχές τις οποίες προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα, όπως είναι και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, επιλέγονται *«με απόφαση της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής και με επιδίωξη ομοφωνίας ή πάντως με την αυξημένη πλειοψηφία των 4/5 των μελών της»* (§ 2). Με αυτόν τον τρόπο είναι φανερό ότι λαμβάνεται πρόνοια ώστε να μην υπάρχει συγκυριακή εξάρτηση από το εκάστοτε κόμμα που είτε μόνο είτε σε σύμπραξη με άλλα συγκεντρώνει την πλειοψηφία στη Βουλή και αποτελεί την κυβερνώσα παράταξη. Τα μέλη της ανεξάρτητης αρχής, που διορίζονται με αυτόν, τον διασφαλίζοντα μεγαλύτερη ανεξαρτησία, τρόπο, *«διέπονται»*, όπως ορίζεται στην § 1 της ίδιας συνταγματικής ρύθμισης, *«από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία».* Πέραν αυτών των συνταγματικών εγγυήσεων, που δεσμεύουν τον κοινό νομοθέτη, με την § 3 του άρθρου 101Α του Συντάγματος ορίζεται επιπλέον ότι οι ανεξάρτητες

αρχές που προβλέπει το Σύνταγμα, όπως είναι και η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, έχουν απευθείας σχέση με τη Βουλή και ότι η σχέση αυτή, καθώς επίσης *«ο τρόπος άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου ρυθμίζονται με τον Κανονισμό της Βουλής»*.

Η περιγραφείσα συνταγματική κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της Αρχής από την εκάστοτε εκτελεστική εξουσία, την οποία δεν μπορεί να μεταβάλει ο κοινός νομοθέτης, συνδυάζεται στο Σύνταγμά μας αφενός μεν με την κατοχύρωση (με το άρθρο 9α) του δικαιώματος προστασίας του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων, το οποίο εύστοχα χαρακτηρίζεται *«δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης»* κάθε προσώπου, αφετέρου δε με τη συνταγματική αναγνώριση (με το άρθρο 5Α) *«δικαιώματος καθενός στην πληροφόρηση και δικαιώματος συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας»*. Οι αναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 5Α, 9Α και 101Α του Συντάγματος συγκροτούν τη συνταγματική βάση που οριοθετεί δεσμευτικά το «δύνασθαι» του κοινού νομοθέτη, όταν αυτός ρυθμίζει ζητήματα που από τη φύση τους κείνται μεταξύ αφενός μεν της ελευθερίας πληροφόρησης και συμμετοχής στην λεγόμενη *«Κοινωνία της Πληροφορίας»*, αφετέρου δε του αναφερθέντος ήδη *«δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης»*, που αποτελεί ιδιαίτερη εκδήλωση του συνταγματικού δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Η προσθήκη των εν λόγω ρυθμίσεων στο Σύνταγμα με την Αναθεώρηση του 2001 θεωρώ ότι εμπλουτίζει το δίκαιό μας με θεμελιώδεις αξιολογήσεις, αναγκαίες για την αντιμετώπιση πιεστικών αναγκών σε μια σύγχρονη κοινωνία, στην οποία η ηλεκτρονική κυρίως διακίνηση πληροφοριών, ιδιαίτερα δια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, είναι ταυτόχρονα βασικό μέσο εξέλιξης της και βασική πηγή κινδύνων για ατομικά δικαιώματα και κυρίως για το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας. Η νέα αυτή πραγματικότητα και κυρίως ο ρυθμός με τον οποίον μεταβάλλεται και γίνεται πολύ πιο σύνθετη η ζωή όλων μας με την αλματώδη εξέλιξη της τεχνολογίας, δεν μπορούσαν και δεν θα έπρεπε να αφήσουν αδιάφορο τον συνταγματικό νομοθέτη. Οι οικείες σε όλους μας συνταγματικές ελευθερίες που κατοχυρώνουν τα άρθρα 5 § 1 (ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας), 9 (άσυλο της κατοικίας) και 19 (απόρρητο των

επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας), δεν φαίνονται ικανές να ανταποκριθούν στις ανάγκες της σύγχρονης ζωής, τουλάχιστον με την ταχύτητα που εδώ απαιτείται. Το ευρύτερης διατύπωσης άρθρο 5 § 1 για το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας δύσκολα, και πάντως σε μεγάλη διάρκεια χρόνου θα μπορούσε να οδηγήσει ερμηνευτικά στα δικαιώματα που αποτυπώνονται στα άρθρα 5α και 9Α. Από την άλλη μεριά η στενή διατύπωση των άρθρων 9 (για το άσυλο της κατοικίας) και 19 Σ (για το απόρρητο των επιστολών και της επικοινωνίας) δύσκολα θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στην, λόγω κυρίως της τεχνολογίας, μεταλλαγμένη κοινωνία μας. Το βάρος για τις εκτεθείσες ήδη τομές, και μάλιστα χωρίς τα ερείσματα παγιωμένων αξιολογήσεων σε επίπεδο συνταγματικού δικαίου, θα έπεφτε στον κοινό νομοθέτη, με συνεπακόλουθο ενδεχόμενο έλλειμμα σε ό,τι αφορά την ασφάλεια δικαίου.

III. Υπό το πρίσμα των θεμελιωδών αξιολογήσεων σε συνταγματικό επίπεδο, στις οποίες ήδη αναφέρθηκα, θα αναφερθώ πλέον στις βασικές τομές που έχει επιφέρει στο εξεταζόμενο εδώ ζήτημα ο κοινός νομοθέτης με τον ν. 2472/1997 *«για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»*. Ειδικότερα:

1. Με το άρθρο 2 (α) του εν λόγω νόμου επιλέγεται ο καθοριστικός του εύρους του κατ' αντικείμενο πεδίου εφαρμογής του ορισμός των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ως *«κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δικαιωμάτων»*. Κάθε τέτοια πληροφορία δεν αντιμετωπίζεται όμως με τον ίδιο τρόπο. Βασική είναι εδώ η διάκριση μεταξύ δύο κατηγοριών δεδομένων: των απλών, που εμπίπτουν στον ευρύ ορισμό που ήδη αναφέρθηκε, και των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Τα τελευταία ορίζονται με το άρθρο 2 (β) ως *«τα δεδομένα που αφορούν στη φυλετική ή εθνική προέλευση, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην υγεία, στην κοινωνική πρόνοια, στην ερωτική ζωή, στα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες»* (με εξαιρέσεις όμως στην τελευταία περίπτωση, οι οποίες προστέθηκαν με το άρθρο 8 § 3 του ν. 3625/2007). Ευαίσθητα τέλος δεδομένα με την ίδια διάταξη θεωρούνται και οι πληροφορίες που αφορούν

στη συμμετοχή σε ενώσεις προσώπων συναφείς με τα αναφερθέντα ήδη ευαίσθητα δεδομένα.

2. Αναγκαία προϋπόθεση για την επεξεργασία και των ευαίσθητων και των απλών δεδομένων είναι η συγκατάθεση γι' αυτήν του υποκειμένου των δεδομένων. Η διάταξη του άρθρου 5 § 1 συνιστά κατάφαση του κατοχυρωμένου και συνταγματικά «δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης» κάθε υποκειμένου. Η ρύθμιση αυτή θέτει απλώς όμως τον κανόνα για την νομιμότητα της επεξεργασίας, η οποία ορίζεται με έναν ευρύ τρόπο στο άρθρο 2 (β) ως *«κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο, με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή»*. Είναι φανερό ότι πρόκειται για έναν ευρύτατο κατάλογο εργασιών, που αρχίζουν ήδη με τη συλλογή των πληροφοριών που συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Η πρώτη αυτή εντύπωση υποχωρεί όμως σημαντικά όταν διαβάσει κανείς τη διάταξη του άρθρου 3 § 1, σύμφωνα με την οποία *«οι διατάξεις του νόμου εφαρμόζονται στην εν όλω ή εν μέρει αυτοματοποιημένη επεξεργασία, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχεία»*. Η έννοια μάλιστα του αρχείου στένεψε με το άρθρο 18 § 2 εδ. ε', που τροποποίησε τον αρχικό (ευρύτερο) ορισμό του αρχείου με το άρθρο 2 (ε). Σύμφωνα με τη νεότερη αυτή διάταξη, που συνάδει με το ευρωπαϊκό δίκαιο, *«αρχείο είναι κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προσιτά με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια»*. Με την έννοια αυτή ένα σύνολο αταξινόμητων πληροφοριών ή ένα ημερολόγιο δεν εμπίπτει στην έννοια του αρχείου, που αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του ν. 2472/1997.

Ο κανόνας της προηγούμενης συγκατάθεσης του υποκειμένου επί απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπόκειται όμως σε έναν εκτενή

κατάλογο εξαιρέσεων που ορίζονται με την § 2 του άρθρου 5 και αποσκοπούν στην αποφυγή γραφειοκρατικών κωλυμάτων εκεί όπου τα προσωπικά δεδομένα και η επεξεργασία τους είναι απαραίτητα για την εκπλήρωση υποχρεώσεων εκ του νόμου, όπως είναι λ.χ. ενδεικτικά οι υποχρεώσεις των υποθηκοφυλάκων ή των προϊσταμένων κτηματολογικών γραφείων, ή από σύμβαση με συμβαλλόμενο το υποκείμενο των δεδομένων.

3. Ειδικοί όροι για τη συγκατάθεση του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων τίθενται ευλόγως από τον νομοθέτη (άρθρο 2, ια), προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος μιας τυπικής συγκατάθεσης, που δίνεται χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων και χωρίς σαφή συνείδηση των επιπτώσεων της συγκατάθεσής του. Γι' αυτό ακριβώς, σύμφωνα με την αναφερθείσα ήδη διάταξη, η συγκατάθεση, η οποία πάντως είναι ελευθέρως ανακλητή, ορίζεται ως *«κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή και εν πλήρει επιγνώσει, και με την οποία το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν»*. Ορίζεται μάλιστα ειδικότερα στην ίδια διάταξη ότι η ενημέρωση του υποκειμένου, για την οποία έγινε ήδη λόγος, πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, *«πληροφόρηση τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας ..., τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά ..., τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων»* κ.ά. Κατά νομική ακριβολογία η συγκατάθεση αυτή του υποκειμένου των προσωπικών δεδομένων πρέπει να δίνεται πριν από την επεξεργασία των δεδομένων. Δεν αρκεί δηλαδή να είναι εκ των υστέρων συγκατάθεση, δηλαδή έγκριση. Πρέπει να είναι συναίνεση του υποκειμένου, ρητή και όχι σιωπηρή, δηλαδή συμπερασματικώς συναγόμενη. Τήρηση γι' αυτήν του τύπου του ιδιωτικού εγγράφου, προβλέπει όμως ο νόμος (άρθρο 7) μόνο επί ευαίσθητων δεδομένων.

4. Σε ό,τι αφορά τώρα ειδικότερα τα ευαίσθητα δεδομένα, ο κανόνας που θέτει το άρθρο 7 § 1 του ν. 2472/1997 είναι η απαγόρευση συλλογής και επεξεργασίας τους. Επεξεργασία επιτρέπεται μόνο κατ' εξαίρεση, ύστερα από προηγούμενη άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και μόνο στις περιοριστικώς

απαριθμούμενες στην § 2 του ίδιου άρθρου περιπτώσεις. Συγκεκριμένα, η απαγόρευση αυτή αίρεται και επιτρέπεται να δώσει άδεια η Αρχή, όταν κατά πρώτον το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων έδωσε γραπτή γι' αυτό συναίνεση, η οποία πρέπει να πληροί όλους τους όρους που προβλέπει το άρθρο 2 (ια) του νόμου. Έτσι, συναίνεση λ.χ. για επεξεργασία δεδομένων υγείας και χρήση αυτών και από τρίτους (λ.χ. ασφαλιστικές εταιρίες), η οποία εμπεριέχεται σε έντυπο που υπογράφει ο ασθενής με την είσοδό του στο νοσοκομείο, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος γι' αυτήν. Πέραν όμως αυτού, θα πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι ειδικώς επί «συγκαταθέσεως» για επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων το άρθρο 7 § 2 α ορίζει πιο γενικευμένα ότι η συγκατάθεση δεν επιφέρει τα σκοπούμενα με αυτήν αποτελέσματα όταν «έχει αποσπασθεί με τρόπο που αντίκειται στον νόμο ή στα χρηστά ήθη». Αφήνεται έτσι στον δικαστή και πρωταρχικά βεβαίως στην (υποκείμενη πάντως σε δικαστικό έλεγχο) Αρχή, όταν της ζητείται η χορήγηση άδειας, να αρνηθεί αυτήν με αναγωγή και σε επιταγές που συνάγονται με συγκεκριμενοποίηση της γενικής ρήτρας των χρηστών ηθών.

Αλλά και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, το άρθρο 7 § 2 του ν. 2472/1997 προβλέπει 7 συνολικά κατηγορίες περιπτώσεων που η Αρχή καλείται να δώσει άδεια επεξεργασίας. Έτσι, ενδεικτικά, η άδεια παρέχεται όταν «η επεξεργασία είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή οργάνου» ή όταν αυτή «αφορά θέματα υγείας και εκτελείται από πρόσωπο που ασχολείται κατ' επάγγελμα με την παροχή υπηρεσιών υγείας και υπόκειται σε καθήκον εχεμύθειας» ή όταν «η επεξεργασία εκτελείται από Δημόσια Αρχή και είναι αναγκαία για τους περιοριστικώς απαριθμούμενους στη διάταξη λόγους, που είναι η εθνική ασφάλεια, η εξυπηρέτηση των αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής, η προστασία της δημόσιας υγείας και η άσκηση δημόσιου φορολογικού ελέγχου ή δημόσιου ελέγχου κοινωνικών παροχών». Στις ίδιες εξαιρέσεις εμπίπτουν επίσης η επεξεργασία για ερευνητικούς και επιστημονικούς σκοπούς, υπό την απαραίτητη όμως προϋπόθεση της ανωνυμίας των υποκειμένων των δεδομένων, καθώς και η επεξεργασία

προσωπικών δεδομένων δημόσιων προσώπων στο πλαίσιο λειτουργίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος, για την οποία θα σας μιλήσει αμέσως μετά ο συνάδελφος κ. Καράκωστας.

Στο ίδιο πλαίσιο θα πρέπει να επισημανθεί επίσης ιδιαίτερα, ότι στο άρθρο 7 (§§ 4 και 5) του ν. 2472/1997, κατά τρόπο ικανοποιούντα την αρχή της αναλογικότητας, ορίζεται ρητά ότι *«η άδεια εκδίδεται για ορισμένο χρόνο, ανάλογα με τον σκοπό της επεξεργασίας»*.

Περιορισμοί του προαπαιτούμενου της προηγούμενης άδειας της Αρχής για την επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων εισήχθησαν τέλος το πρώτον με το ν. 2819/2000, με την προσθήκη στο κείμενο του νόμου του άρθρου 7Α. Στους περιορισμούς αυτούς, οι οποίοι στηρίζονται σήμερα και σε μεταγενέστερους νόμους, δεν μπορώ, λόγω χρόνου να υπεισέλθω. Ενδεικτικά αναφέρομαι εδώ στις περιπτώσεις όπου υπεύθυνος επεξεργασίας των δεδομένων είναι *«δικαστικές αρχές ή υπηρεσίες στο πλαίσιο της απονομής της δικαιοσύνης»* ή άλλοι λειτουργοί που δεσμεύονται από υποχρέωση απορρήτου.

5. Βασική περαιτέρω τομή, οριοθετική του καθ' υποκείμενα πεδίου εφαρμογής του ν. 2472/1997, είναι ότι οι διατάξεις του αφορούν στην προστασία αποκλειστικώς φυσικών προσώπων εν ζωή. Δεν ισχύουν δηλαδή για τα προσωπικά δεδομένα α) φυσικών προσώπων που έχουν πεθάνει και β) νομικών προσώπων. Για τα πρώτα από αυτά (τους θανόντες) η μη εφαρμογή του νόμου είναι προϊόν ερμηνείας με βάση όχι μόνο το γράμμα του άρθρου 1, αλλά και τον σκοπό της προστασίας και την όλη λειτουργία της Αρχής, που είναι τμήμα της εκτελεστικής εξουσίας. Ζητήματα αφορώντα σε προσωπικά δεδομένα θανόντων φυσικών προσώπων, στο μέτρο που δεν είναι και προσωπικά δεδομένα των κληρονόμων τους ή των προσώπων που αναφέρονται στο άρθρο 57 του ΑΚ, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο δίκης, όπως άλλωστε αναγράφεται και στην αναφερθείσα διάταξη του άρθρου 57 ΑΚ, σύμφωνα με την οποία *«αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη»*. Αρμοδιότητα της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ως εκ της όλης λειτουργίας και του

εξυπηρετούντος αυτήν σκοπού δεν θα μπορούσε εύκολα να θεμελιωθεί. Σε ό,τι αφορά εξ άλλου τα νομικά πρόσωπα, η διατύπωση του νόμου, που αναφέρεται μόνο σε «φυσικά πρόσωπα», είναι τόσο κατηγορηματική, ώστε δύσκολα θα μπορούσε να παρακαμφθεί. Μη δυνατή παράκαμψη θα ήταν επίσης, κατά τη γνώμη μου, και η κατ' αναλογία συλλήβδην εφαρμογή του νόμου επί νομικών προσώπων. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι γενικές διατάξεις για την προσωπικότητα (άρθρα 57 επ. ΑΚ), που είναι εν προκειμένω εφαρμοστέες επί νομικών προσώπων, δεν μπορούν να φωτιστούν ερμηνευτικά από τις ειδικότερες διατάξεις του ν. 2472/1997 και τις αξιολογήσεις που τις διατρέχουν. Μια τέτοια συστηματική συνεπισκόπηση γενικών και ειδικών διατάξεων, με σκοπό την ερμηνευτική εξειδίκευση των γενικών διατάξεων, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να είναι επιβεβλημένη.

6. Ερχομαι τώρα σε μια άλλη βασική ενότητα ρυθμίσεων του ν. 2472/1997: εκείνη των άρθρων 4 και 10 του νόμου. Πρόκειται για διατάξεις που αφορούν στη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Με την πρώτη από τις διατάξεις αυτές (άρθρο 4) ορίζεται ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει: (α) «να συλλέγονται κατά τρόπο θεμιτό και νόμιμο», δηλαδή ύστερα από ενημέρωση του υποκειμένου των δεδομένων και, αν δεν υπάρχει εξαίρεση στον νόμο, ύστερα από προηγούμενη συγκατάθεσή του (συναίνεση), καθώς επίσης, όπου απαιτείται, ύστερα από γνωστοποίηση στην Αρχή και επί ευαίσθητων δεδομένων ύστερα από άδεια της Αρχής. Θα πρέπει επίσης η συλλογή των δεδομένων να γίνεται «για καθορισμένους σαφείς και νόμιμους σκοπούς». Η επιταγή αυτή δεν πληρούται λ.χ. αν ο σκοπός της επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων, χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου, δεν εμπίπτει στους κατονομαζόμενους στο άρθρο 7 § 2 του νόμου σκοπούς. Σε ό,τι αφορά την επιταγή σαφούς καθορισμού του επιδιωκόμενου με την επεξεργασία σκοπού, αυτή αφενός μεν ικανοποιεί την ανάγκη σαφούς ενημέρωσης του υποκειμένου, που είναι προϋπόθεση για το κύρος της συγκατάθεσης του, αφετέρου δε είναι αναγκαία για να κριθεί *in concreto* αν, ενόψει του σκοπού, τηρείται η συνταγματική αρχή της αναλογικότητας. Η διατύπωση του νόμου είναι εδώ χαρακτηριστική: Στην § 1 (α) του άρθρου 4 του ν.

2472/1997 ορίζεται κατά λέξη ότι τα δεδομένα πρέπει «να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία εν όψει των σκοπών της συλλογής τους». Η διατύπωση είναι δηλωτική της σημασίας που έχουν εν προκειμένω δύο εκφάνσεις της αρχής της αναλογικότητας: η επιταγή της καταλληλότητας (προσφορότητας) της επεξεργασίας για τον επιδιωκόμενο σκοπό και της αναλογικότητας με στενή έννοια, δηλαδή της επιταγής αντιστοίχισης (εύλογης σχέσης) μέσου προς σκοπό. Παρόμοια είναι και η ratio της αναγραφόμενης στο εδάφιο (β) της ίδιας διάταξης επιταγής να είναι τα δεδομένα «συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτείται εν όψει των σκοπών της επεξεργασίας». Απλώς με τη ρύθμιση αυτή δίνεται έμφαση και στην επιταγή της αναγκαιότητας (της μη υπερβάσεως του προσήκοντος μέτρου), ως εκφάνσεως της αρχής της αναλογικότητας. Στην τήρηση της ίδιας αρχής της αναλογικότητας αποβλέπει και το εδάφιο (δ) της ίδιας διάταξης, με το οποίο η διατήρηση των υπό επεξεργασία δεδομένων δεν πρέπει να υπερβαίνει τον χρόνο που απαιτείται και αρκεί για την πραγμάτωση του σκοπού της επεξεργασίας. Τέλος η κατά το εδάφιο (γ) επιταγή να είναι τα δεδομένα «ακριβή και, εφόσον χρειάζεται, να υποβάλλονται σε ενημέρωση», ικανοποιεί την επιταγή σεβασμού της προσωπικότητας του υποκειμένου των δεδομένων, όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στο άρθρο 9Α του Συντάγματος. Ομοιος είναι και ο στόχος των κατά το άρθρο 10 του ίδιου νόμου επιταγών τήρησης του απορρήτου και της ασφάλειας της επεξεργασίας.

7. Στην συνταγματικώς, με το πρώτο εδάφιο του άρθρου 9Α του Συντάγματος, επιτασόμενη προστασία του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ανταποκρίνεται τέλος και το Γ' κεφάλαιο του ν. 2472/1997 (άρθρα 11 – 14), στο οποίο ορίζονται και διαπλάσσονται νομικά τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων για ενημέρωσή του από τον υπεύθυνο επεξεργασίας (άρθρο 11) και για πρόσβασή του στα δεδομένα που επεξεργάζεται ή επεξεργάστηκε ο υπεύθυνος επεξεργασίας (άρθρο 12), καθώς επίσης το δικαίωμα προβολής αντιρρήσεων κατά του υπευθύνου επεξεργασίας (άρθρο 13) και το δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας (άρθρο 14).

8. Πολύ μεγάλη σημασία πρέπει τέλος να αποδοθεί στις διατάξεις του κεφαλαίου Δ' και Ε' του ν. 2472/1997 (άρθρα 15 – 23), που αφορούν στη λειτουργία της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η Αρχή αυτή, κατοχυρωμένη και συνταγματικά με τα άρθρα 9Α εδ. β' και 101Α Σ, έχει συμβάλει στην πράξη σε αποτελεσματική διασφάλιση μιας από τις πιο σύνθετες εκφάνσεις του δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας: του κατά το άρθρο 9Α του Συντάγματος δικαιώματος προστασίας των υποκειμένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, του οποίου η διακινδύνευση στη σύγχρονη κοινωνία είναι προφανής και μεγάλη. Οι νομικοί φέρουμε ένα μεγάλο μέρος ευθύνης αν δεν επισημαίνουμε κριτικά, με διάφορες αφορμές, την ανάγκη διασφάλισης και από το νομοθέτη και από κάθε άλλη εξουσία της λειτουργίας της Αρχής, όπως επιτάσσει άλλωστε και το Σύνταγμα με τις διατάξεις των άρθρων 9Α και 101Α.